

TAMPERE NIEMI 2

RAJAKIVEN TARKASTUS 2013

7.5.2013

FM Kerkko Nordqvist
Kulttuuriympäristöyksikkö
Pirkanmaan maakuntamuseo 2013

Tiivistelmä

Tampere Niemi 2 [1000012260] kohde tarkastettiin toukokuussa 2013 Pirkanmaan maakuntamuseon rajakivestä 100 m itäkoilliseen suorittamien Tampere Niemi 1 [1000007929] röykkiökohteen arkeologisten kaivausten yhteydessä. Niemi 1 kohteen kaivaukset liittyivät alueella tehtäviin maaperän puhdistustöihin, jotka tulisivat koskettamaan myös rajamerkin aluetta, joten tämänkin alueen tarkastaminen ja dokumentointi katsottiin aiheelliseksi. Tarkastuksen teki arkeologi (FM) Kerkko Nordqvist. Tarkastuksessa todettiin, että paikalta aiemmin löytynyt rajakivi oli paikallaan, minkä lisäksi sen läheisyydestä löydettiin toinen, vastaavanlainen rajamerkki.

TAMPERE NIEMI 2 – RAJAKIVEN TARKASTUS 2013

SISÄLLYSLUETTELO

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	2
KOHTEEN TAUSTATIEDOT JA UUDET HAVAINNOT	3
LÄHTEET	7
LIITTEET	8
LIITE 1 Digitaalikuvaluettelo	8
LIITE 1 Karttaluettelo	9

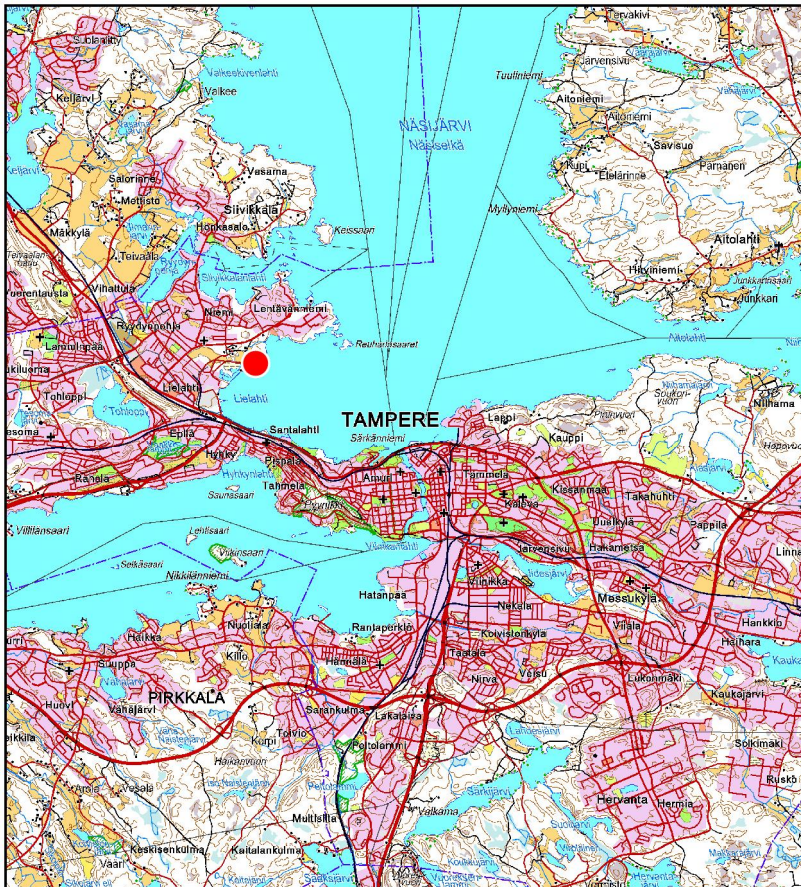
Kannen kuva: Tampere, Niemi 2. Rajakivi "61" kuvan edustalla, rajakivi "62" taustalla mäen laella metsän reunassa. Kaakosta. 7.5.2013. Kerkko Nordqvist.

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

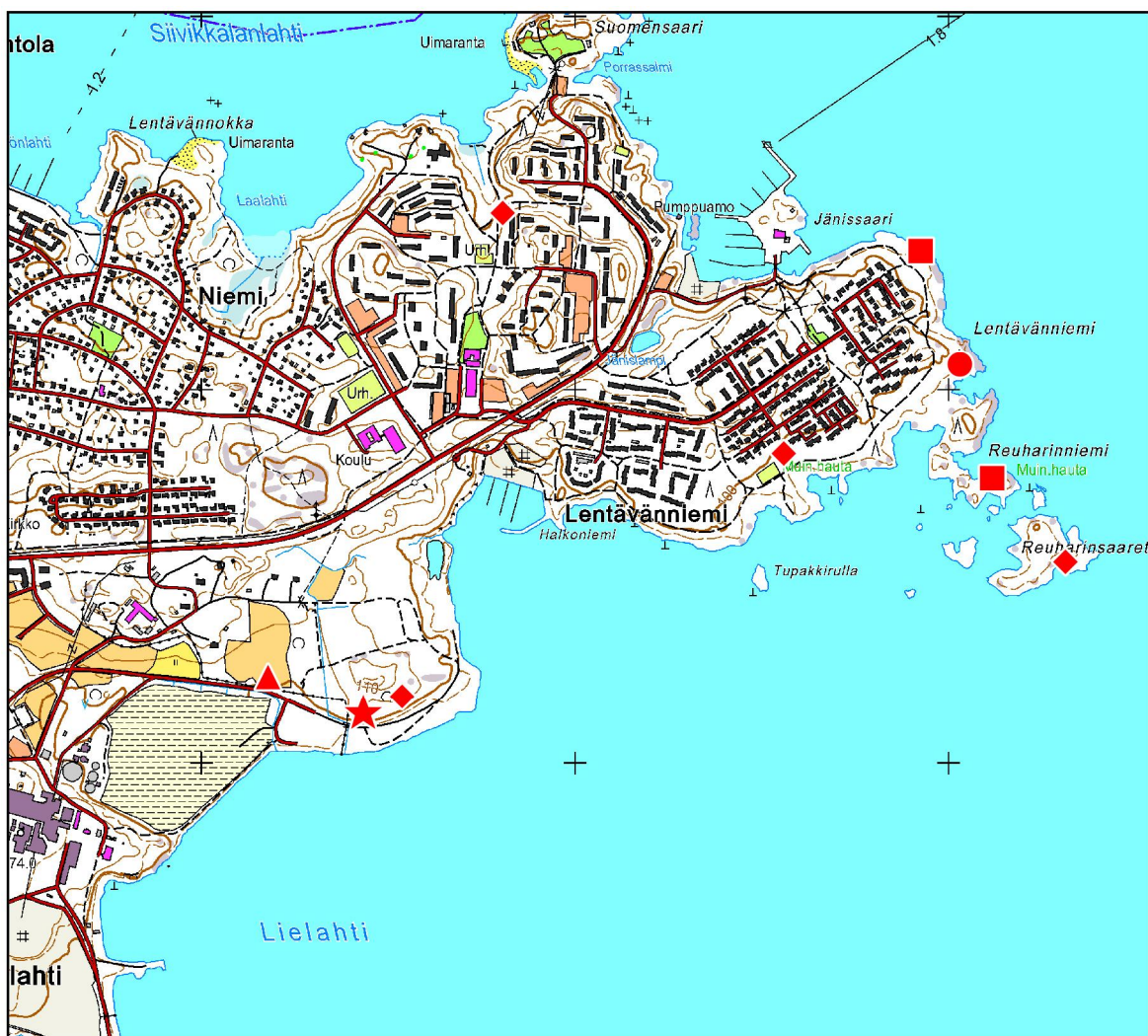
Kohde	Tampere Niemi 2 [1000012260]
Muinaisjäännöstyyppi- ja tarkenne	rajamerkit, rajakivi
Ajoitus	historiallinen
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	2
Tutkimuksen laji	Tarkastus
Kenttätyönjohtaja	Kerkko Nordqvist (FM)
Vastuutaho	Pirkanmaan maakuntamuseo
Kenttätyöaika	07.05.2013
Tutkitun alueen laajuus	50 x 30 m
Kiinteistö- ja sijaintitiedot	837-263-2500-21 (Metsä Board oyj) Karttalehti M4212E (TM35-lehtijako) P=6825121 ja 6825144 I=324437 ja 324432 (kivi "61" ja "62") Z= noin 101 ja 104 m mpy
Löydöt	-
Aikaisemmat tutkimukset / löydöt	K. Luoto 2006, inventointi / -
Kuvat	Pirkanmaan maakuntamuseon tietokanta, KY 129
Alkuperäisen raportin / kopioiden sijoituspaikka	Pirkanmaan maakuntamuseo, Museovirasto

KOHTEEN TAUSTATIEDOT JA UUDET HAVAINNOT

Kohde Tampere Niemi 2 [1000012260] löydettiin toukokuussa 2006 Pirkanmaan maakuntamuseon tutkija Kalle Luodon suorittamassa Tampereen Lielahden Niemen alueen osayleiskaavainventoinnissa (Luoto 2006). Tällöin Näsijärven Lielahden pohjoisrannalta paikannettiin yksi historialliseen aikaan ajoittuva rajakivi. Kohde tarkastettiin toukokuussa 2013 rajakivestä noin 100 m itäkoilliseen suoritettujen Tampere Niemi 1 [1000007929] röykkiökohteen kaivausten yhteydessä (ks. Nordqvist 2013). Alueelle tehdyssä osayleiskaavassa (2008; www.tampere.fi) Niemen alue on merkitty asuin- ja vihialueeksi (AK-1, VLM-1/s), mutta ennen sinne suunniteltuja rakennustöitä paikalla harjoitetun sahatoiminnan saastuttama maa-aines oli puhdistettava (Pirkanmaan ELY-keskuksen päätös 2007). Niemi 1 kohteella suoritettavat kaivaukset liittyivät näihin töihin ja koska puhdistustyöt tulisivat koskemaan myös rajamerkin aluetta, katsottiin sen tarkastus ja dokumentointi aiheelliseksi. Kaivaustutkimusten kustannuksista vastasi maanomistaja ja hankkeen toteuttaja Metsä Group oy (MML 15§).

Kartta 1. Kohteen Tampere Niemi 2 [1000012260] sijainti. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:150000.

Kartta 2. Tampere Niemi 2 [1000012260], peruskarttaote. Tutkimuskohde on merkitty tähdellä, lähialueen kivikautiset asuinpaikat ympyröillä, lapinrauniot neliöillä, muut (ajoittamattomat) kivirakenteet vinoneliöillä ja historialliset kyläpaikat kolmioilla. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:20000.

Kohde sijaitsee Tampereen Niemen alueella, Lielahden ja Lentävänniemen välissä noin 4,5 km Tampereen keskustasta länsiluoteeseen. Paikka on Näsijärven lounais- ja Lielahden pohjoisrannalla, etelään antavalla rinteellä, noin 100–120 m rannasta. Kasvillisuus mäen laella on pääasiassa ruohoja ja lehtipuita, mutta lakea lukuun ottamatta koko alue on äskettäin hakattu tulevien maaperänpuhdistustöiden takia. Alueen maaperä on kivistä hiekkamoreenia, jonka alla peruskallio on paikoin hyvin pinnassa.

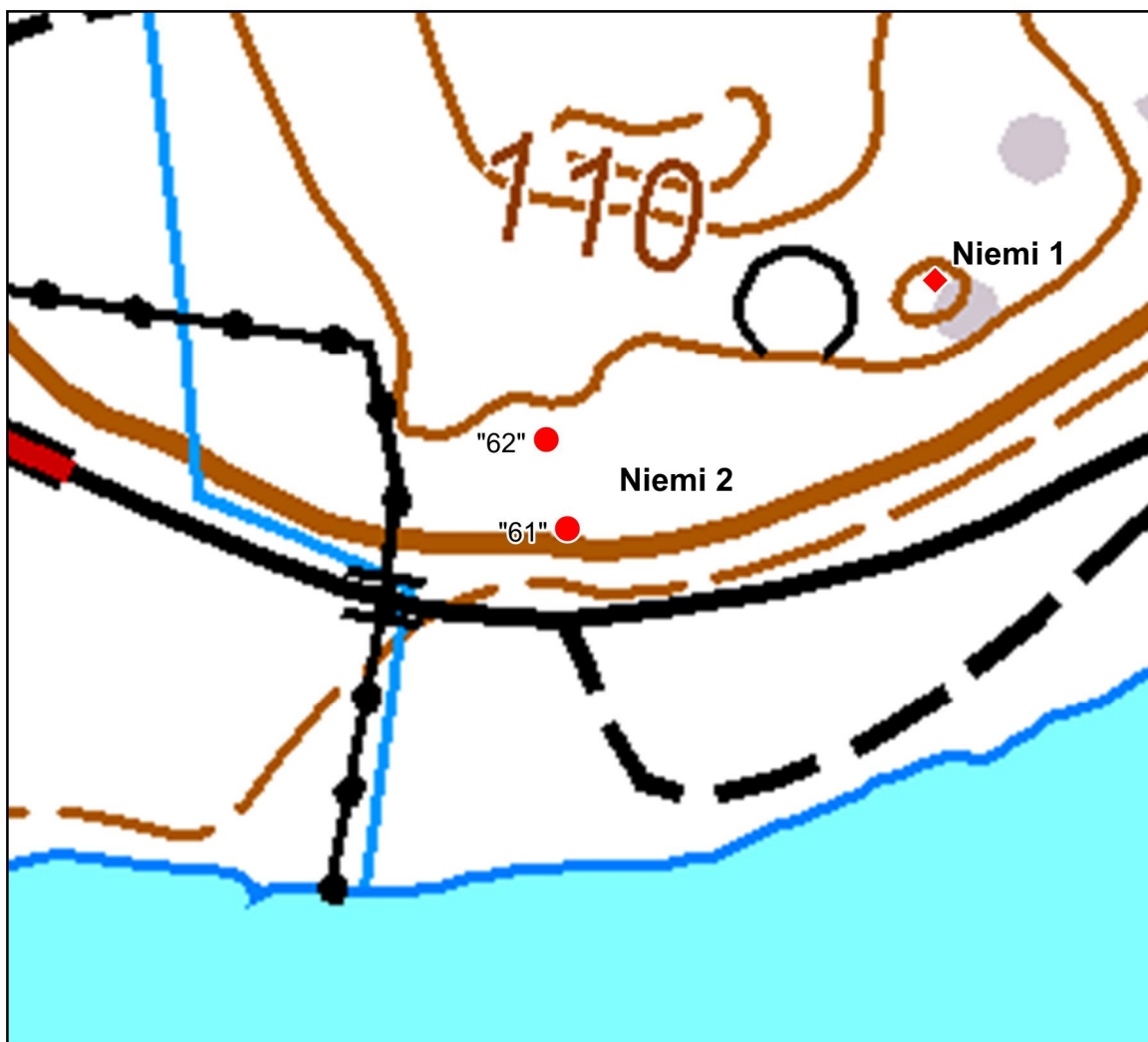
Luodon suorittamassa inventoinnissa löydettiin yksi rajakivi mäen laelta (P=6825144; I=324432). Kyseessä on pystyyn nostettu ja maahan kaivettu/tuettu, noin 75 x 60 x 30 cm kokoinen liuskekivilohkare. Kiven itäisivulle on hakattu merkintöjä – Luodon mukaan kiveen on kaiverrettu nro 6 ja ympyränmuotoinen merkki – tarkastuksen yhteydessä havaittiin, että kiveen on itse asiassa hakattu nro 62. Lisäksi tarkastuksen yhteydessä edellisestä kivistä 20 m etelään, mäen rinteestä lähempää rantaa löydettiin lisäksi toinen rajakivi (P=6825121; I=324437). Kyseessä on niin ikään liuskekivikappale, joka on tuettu pystyyn muutaman kiven avulla ja kooltaan noin 50 x 20 x 15 cm. Tämän kiven eteläisivulle on hakattu nro 61.

Kuva 1. Rajakivi "61" kaakosta kuvattuna. 7.5.2013. Kerkko Nordqvist.

Kuva 2. Rajakivi "62" idästä kuvattuna. 7.5.2013. Kerkko Nordqvist.

Kartta 3. Tampere Niemi 2 [1000012260], rajakivien "61" ja "62" sijainti. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:2000.

Rajakivien lisäksi alueelta tunnetaan runsaasti melko nuoria talous- ja teollisuuskäyttöön liittyviä rakenteita: alue on historiallisella ajalla kuulunut Niemen kartanon maihin (Saarenheimo 1974; Honka-Hallila 1996), ja rajakivien itäpuolella toimi vuosina 1889–1967 Niemen höyrystyskaatopaikkoineen (Kantonen 2007). Lisäksi paikasta noin 200 m länsiluoteeseen on sijainnut Niemen (Niemis) kylätontti [1000012258], joka on tunnettu historiallisista lähteistä 1440–1540-luvuilta lähtien. Luoto (2006) arvelikin, että rajamerkki saattaisi liittyä Niemen kylän Vähäniemen taloon, jonka tilukset on merkitty D. Hallin 1763 tekemään isojakokarttaan numerolla "6". Sama tulkinta voidaan esittää myös toiselle paikalta löydetylle rajakivelle – on kuitenkin mahdollista, että rajakivet ovat perua myös myöhäisemmältä ajalta.

Tarkastuksen yhteydessä rajakivet dokumentoitiin valokuvaamalla ja sanallisesti, lisäksi niille mitattiin GPS-pisteet (Garmin eTrex; käytetty järjestelmä ETRS-TM35FIN, tarkkuus ± 4 m). Tarkastuskertomuksen pohjakarttoina on käytetty Maanmittauslaitoksen Avoimien aineistojen tiedostopalvelusta saatuja digitaalisia maasto- ja peruskarttarastereita.

Tarkastuskertomus ja sen kopio ovat Pirkanmaan maakuntamuseon ja Museoviraston arkistoissa. Kaikki tiedot on tallennettu myös maakuntamuseon SIIRI-tietokantaan.

Espoossa 18.10.2013

FM Kerkko Nordqvist

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Honka-Hallila, H. 1996. *Ylöjärvi 1869–1994*. Ylöjärven kunta, Ylöjärvi.

Kantonen, T. 2007. Metsäliitto-yhtymän rakennushistoriallinen inventointi; Otteita tietokanta-aineistosta koskien Niemenrannan suunnittelualuetta. Saatavilla www.tampere.fi/tiedostot/5e3U0fXsl/rakennushistoriallineninventointi.pdf

Luoto, K. 2006. Arkeologinen inventointi Tampereen Lielahden – Niemen osayleiskaava-alueella toukokuussa 2006. Tutkimusraportti, Pirkanmaan maakuntamuseo. Saatavilla myös <www.tampere.fi/tiedostot/5kXjGwbGh/arkeologineninventointi.pdf>

Nordqvist, K. 2013. Tampere Niemi: kiviroykkiön kaivaukset 2013. Tutkimusraportti, Pirkanmaan maakuntamuseo.

Saarenheimo, J. 1974. *Vanhan Pirkkalan historia*. Vanhan Pirkkalan historiatoimikunta, Nokia.

DIGITAALIKUVALUETTELO

Luettelo Tampereen Niemi 2 kohteen tarkastuskertomukseen liittyvistä digitaalikuvista.

Kuvat on luetteloitu Pirkanmaan maakuntamuseon Siiri-tietokantaan tunnuksella KY 129.

Kansi. Tampere, Niemi 2. Rajakivi "61" kuvan edustalla, rajakivi "62" taustalla mäen laella metsän reunassa. Kaakosta. 7.5.2013. Kerkko Nordqvist.

1. Rajakivi "61" kaakosta kuvattuna. 7.5.2013. Kerkko Nordqvist.

2. Rajakivi "62" idästä kuvattuna. 7.5.2013. Kerkko Nordqvist.

KARTTALUETTELO

Luettelo Tampereen Niemi 2 kohteen tarkastuskertomukseen liittyvistä kartoista.

1. Kohteen Tampere Niemi 2 [1000012260] sijainti. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:150000.
2. Tampere Niemi 2 [1000012260], peruskarttaote. Tutkimuskohde on merkitty tähdellä, lähialueen kivikautiset asuinpaikat ympyröillä, lapinrauniot neliöillä, muut (ajoittamattomat) kivirakenteet vinoneliöllä ja historialliset kylänpaikat kolmioilla. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:20000.
3. Tampere Niemi 2 [1000012260], rajakivien “61” ja “62” sijainti. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, 2013. Mk 1:2000.